

PERSOONLIJKE ERVARINGEN MET BETEN DOOR MATIG GIFTIGE SLAGEN IN SULAWESI EN DE MOLUKKEN

PERSONAL EXPERIENCES WITH BITES BY MODERATELY VENOMOUS SNAKES IN SULAWESI AND THE MOLUCCAS

Ruud de Lang
Rotterdam
ruuddelang37@gmail.com

Tijdens mijn zoektochten naar slangen in Indonesië voor het maken van veldgidsen (De Lang & Vogel, 2005; De Lang, 2011; De Lang, 2013), ben ik enkele malen gebeten. De betreffende slangen behoorden gelukkig niet tot de zeer giftige families der *Elapidae* of *Viperidae*. Het waren soorten uit de families *Colubridae* en *Homalopsidae*, die slechts als matig giftig bekend staan. Het gebeurde in Sulawesi en in de Molukken. Mijn persoonlijke ervaringen zal ik hier kort weergeven.

Een beet door een *Boiga dendrophila gemmicincta* op Sulawesi

In juli 2002 was ik tijdens een expeditie met de ecovrijwilligersorganisatie Opwall (www.opwall.com) op het eiland Buton, iets ten zuidoosten van Sulawesi. Enige tijd tevoren was er een exemplaar van *Boiga dendrophila gemmicincta* van ca. tachtig cm gevangen. Deze soort behoort tot de familie van de *Colubridae*. Het was een subadult individu (zie Fig. 1). Ik wilde deze slang graag in het wild fotograferen en er werd een boomstam uitgezocht waarop dat kon. Het dier werd erop gelegd, maar wilde steeds wegkruipen en moest dus weer in een goede pose gelegd worden. Toen ik dit zelf deed, beet de slang me in de basis van mijn rechterduim. Dit gebeurde bliksemsnel en kort. Er ontstonden twee parallelle rijen van drie bloedende wondjes (zie Fig. 2). Metingen toonden aan dat geen van de wondjes was veroorzaakt door de achter in de bek liggende giftanden.

Ruud de Lang
Rotterdam - The Netherlands
ruuddelang37@gmail.com

During my searches for snakes in Indonesia for the compilation of field guides (De Lang & Vogel, 2005; De Lang, 2011; De Lang, 2013), I have been bitten a few times. The snakes involved happily did not belong to the highly venomous families *Elapidae* and *Viperidae*. They were members of the families *Colubridae* and *Homalopsidae*, who are known to be only moderately venomous. It happened in Sulawesi and in the Moluccas. I will briefly describe my personal experiences.

A bite by a *Boiga dendrophila gemmicincta* specimen on Sulawesi

In July 2002 I participated in an expedition with the ecovolunteer organisation Opwall (www.opwall.com) on the island of Buton, somewhat southeast of Sulawesi. Earlier a *Boiga dendrophila gemmicincta* specimen of about 80 cm had been captured. This species belongs to the family *Colubridae*. It was a subadult specimen (see Fig. 1). I liked to photograph this snake in the wild and a tree trunk was searched to position and photograph the snake. The animal was placed on it, but wanted to flee continuously and had to be repositioned over and over. When I did this myself, I was bitten in the base of my right thumb. This happened lightning fast and short. Two parallel rows of three bleeding bite wounds were inflicted (see Fig. 2). Measurements done later showed that none of the wounds was caused by the rear fangs.

Fig. 1 *Boiga dendrophila gemmicincta* from Sulawesi, subadult of about 80 cm.

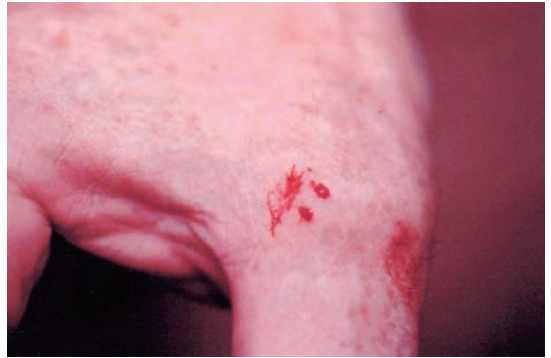

Fig. 2 *Boiga dendrophila gemmicincta* bite wounds.

Fig. 3 *Enhydris plumbea* from Sulawesi, adult specimen, length about 35 cm.

Fig. 4 *Enhydris plumbea* bite wounds 1 hr 30 min after the bite.

Fig. 5 *Cerberus schneideri* from the Moluccan island Ternate, adult specimen.

Fig. 6 *Cerberus schneideri* bite wounds.

Omdat ik net tevoren voor de aanwezige studenten een verhaal over beten van gifslangen had gehouden, wist ik als geen ander dat ik me onder medische behandeling moest laten stellen en eventueel naar een ziekenhuis zou moeten gaan. Gelukkig wist ik ook dat ik me kalm moest houden en niet moest bewegen, om te voorkomen dat eventueel geïnjecteerd gif snel in het bloed zou worden opgenomen. Maar bovenal wist ik dat deze soort slang zijn giftanden achter in de bovenkaak heeft (opisthognathous) en waarschijnlijk slechts matig giftig was. Ik was en bleef daarom erg rustig en ik ging, volgens de Opwall-procedure, mee met de aanwezige verpleegster, die me in de EHBO-tent op een rustbed legde. Daar heb ik enkele uren plat gelegen en de verpleegster nam af en toe mijn pols en bloeddruk op.

Door mijn kennis en houding kon ik de verpleegster, die dit waarschijnlijk niet vaak meemaakte, geruststellen. Noch tijdens mijn verblijf in de EHBO-tent, noch daarna, was er iets te merken van een effect door eventueel geïnjecteerd gif. De beet was volkomen symptomeloos. Ik denk dat het inderdaad een zogenaamd 'droge beet' was, dat wil zeggen een beet zonder injectie van gif. Ik maakte er in de EHBO-tent nog een prettig verblijf van door enkele leuke moppen te tappen.

Gebeten door de waterslang *Enhydris plumbea* op Sulawesi

Daarna reisde ik naar de kleine stad Bantaeng aan de zuidkust van Sulawesi. In augustus 2002 kwam ik daar aan. Ik bleef enkele dagen in een hotel om te zien of ik in de buurt slangen kon vinden om te fotograferen. Ten noorden van de stad vond ik enkele sawah's (natte rijstvelden) met dijkes en irrigatiekanaaltjes. In die kanaaltjes zag ik veel waterslangen van het geslacht *Enhydris*. In een ondiep stroompje ernaast zag ik enkele exemplaren die redelijk gemakkelijk te vangen waren. Later bleek dat het hier ging om de soort *Enhydris plumbea* (zie Fig. 3). Ik ging ze vangen om ze te on-

Since I had just addressed the present students about bites by venomous snakes I knew like nobody else that I had to go to a doctor and possibly had to visit a hospital. Happily I also knew that I had to remain calm and stay still, in order to avoid that any injected venom would be circulate quickly in the blood. But above all I knew that the fangs of this species of snake are in the rear end of the upper jaw (opisthognathous) and that it probably was only moderately venomous. I was and stayed therefore very quiet and I went, according to the Opwall procedure, to the first-aid tent with the attending nurse, who laid me down on a stretcher.

I was lying there flat for several hours and the nurse measured my pulse and blood pressure now and then. Because of my knowledge and attitude I could reassure the nurse, who probably hadn't experienced this often. Neither during my stay in the first-aid tent, nor thereafter I noticed an effect of possibly injected venom. The bite did not cause any symptoms. I think that this was a 'dry bite', that is without injection of venom. I made my stay in the first-aid tent to be a pleasant one by telling some capital jokes.

Bitten by the water snake *Enhydris plumbea* on Sulawesi

Thereafter I travelled to the small city of Bantaeng at the south coast of Sulawesi. I arrived there in August 2002. I stayed for several days in a hotel to see if I could find snakes in the neighbourhood, which I could photograph. North of the city I found a few sawah's (wet rice fields) with small dikes and irrigation canals. In the canals I saw several water snakes of the genus *Enhydris*. And in a shallow little stream nearby I noticed a few specimens that could be captured rather easily. Later it turned out that the species in question here was *Enhydris plumbea* (see Fig. 3). I began to capture the snakes, with the result that I was bitten by one specimen. It was an adult snake of

derzoeken en te fotograferen, met het gevolg dat ik door één exemplaar kort gebeten werd. Het was een volwassen slang van ongeveer 35 cm. Wat nu? Ik was helemaal alleen. Maar ook nu weer wist ik dat deze slang hoogstwaarschijnlijk slechts matig giftig was. Ik beëindigde echter voor alle zekerheid zo snel mogelijk mijn fotosessie en liep snel, maar rustig naar mijn hotel, wat nog ongeveer $\frac{3}{4}$ uur lopen was. Onderweg merkte ik alleen dat ik in mijn rechterwijsvinger gebeten was en dat er tweemaal twee bloedende bijtwondjes te zien waren (zie Fig. 4). Ik had nergens last van. Terug in mijn hotel ging ik op bed liggen om te kijken wat er zou gebeuren. Maar er gebeurde de komende uren en ook dagen daarna totaal niets. Ik had dus weer geluk gehad. Waarschijnlijk was het opnieuw een droge beet.

Tenslotte een beet onder water van *Cerberus schneideri* op het eiland Ternate in de Molukken

In oktober 2011 was ik op het eiland Ternate in de Molukken om materiaal voor mijn veldgids over de slangen van dit gebied te verzamelen. Ik had informatie dat in een deel van Ternate Stad, vlak bij zee, de waterslang *Cerberus schneideri* te vinden zou zijn (zie Fig. 5). Deze slang behoort tot de familie van de *Homalopsidae*. Een aantal soorten in deze familie, waaronder die van het geslacht *Cerberus*, is matig giftig, met giftanden achter in de bovenkaak. *Cerberus schneideri* is vaak in brak water te vinden. En zo ook hier. Deze slangen zwommen in water dat in verbinding stond met de zee, direct buiten de muur van een kleine nederzetting. Ze leefden tussen de rommel die de bewoners van de nederzetting in het water gooiden. Dat deed ze kennelijk niet.

Een groepje kleine kinderen hielp de slangen te vinden. Ik ging het water in en probeerde de slangen onder water met mijn blote hand te vangen. Dat was lastig, want ze waren aalglad. Dus trok ik mijn meegebrachte tuinhandschoenen aan. Dat hielp. Ik kreeg er een aantal te pakken en nam

about 35 cm in length. What now? I was totally by myself. But again I knew that this snake was probably only mildly venomous. For safety's sake I ended my photo session as soon as possible and walked quickly to my hotel, which was about 45 minutes away. On the way I noticed that I was bitten in my right index finger and that two times two bleeding bite wounds were visible (see Fig. 4). I didn't show any symptoms. At home in my hotel I laid down on my bed to notice what would happen. But nothing happened in the following hours and as well as in the days thereafter. I was lucky again. Probably it was a dry bite once more.

At last a bite under water by *Cerberus schneideri* on the island of Ternate in the Moluccas

In October 2011 I was on the island of Ternate in the Moluccas to collect material for my field guide on the snakes of this region. I had information that in a part of Ternate City, close to the sea, the water snake *Cerberus schneideri* could be found (see Fig. 5). This snake belongs to the family Homalopsidae. Several species in this family, including those of the genus *Cerberus*, are moderately venomous and are rear-fanged. *Cerberus schneideri* is often present in brackish water. And this was the case here. These snakes were swimming in water that was connected with the sea, directly outside the wall of a small settlement. They lived in between the waste, which the inhabitants of the settlement had thrown in the water. Apparently that did not harm them.

A group of small children helped to find the snakes. I went into the water and tried to capture the snakes with my bare hands under water. This was difficult since the snakes were very smooth. So I did put on my garden gloves. That was working. I managed to collect some snakes and took them to my hotel to count the scales and photograph them. But the first specimen, which I had captured with my bare hands, a

die mee naar mijn hotel om de schubben te tellen en ze te fotograferen. Maar het eerste exemplaar, dat ik nog met de blote hand ving, een subadult van circa vijftig cm, slaagde erin me te bijten. Ik wist in dit geval ook weer dat de beet waarschijnlijk geen grote vergiftigingsverschijnselen teweeg zou brengen. Maar ik hield me voor de zekerheid toch kalm en wandelde naar een huisje verderop om mijn bijtwond te bekijken en te fotograferen (zie Fig. 6). Het dier had me in de muis van mijn duim gebeten en enkele bloedende wondjes veroorzaakt. Ik ging terug naar mijn hotel en ontsmette de wond met jodium. Ik had ook nu weer geen nare gevolgen van de beet.

subadult of about 50 cm, managed to bite me. In this case I knew again that the bite probably would not result in severe envenomation symptoms. But I kept myself calm and walked to a little house somewhat further to have a look at my bite wound and photograph it (see Fig. 6). The animal had bitten me in the ball of my thumb, which caused several bleeding bite wounds. I went back to my hotel and disinfected the wounds with iodine. In this case again the bite had no serious consequences.

Literatuur/ Literature

De Lang, R. & G. Vogel, 2005. *The Snakes of Sulawesi*. Edition Chimaira, Frankfurt am Main. ISBN 3-930612-85-2.

De Lang, R. 2011. *The Snakes of the Lesser Sunda Islands (Nusa Tenggara), Indonesia*. Edition Chimaira, Frankfurt am Main. ISBN 978-3-89973-480-5.

De Lang, R. 2013. *The Snakes of the Moluccas (Maluku), Indonesia*. Edition Chimaira, Frankfurt am Main. ISBN 978-3-89973-449-2.

